

Напрямки цифровізації лісової галузі України

Розвиток цифрової економіки та становлення інформаційного суспільства зумовлюється переходом до формування електронного середовища економічних відносин та інформаційної взаємодії. Процес розвитку та перетворення економіки на цифрову відбуваються під впливом таких складників, як: цифрові фінанси; соціальні мережі; цифрова ідентифікація; революція даних та ін.

Важливо відмітити, що цифровізація є однією із складових частин євроінтеграційного руху України, що дуже важливо для подальшого розвитку як окремих галузей, так і економіки нашої країни в цілому.

Лісова галузь в Україні є прикладом консервативної системи, яка вимагає оновлення. Сьогодні команди Держлісагентства та Міндовкілля створюють прозоре та комфортне цифрове середовище у лісовій сфері та впроваджують сучасні рішення в роботу агентства. Також даному процесу сприяє підписаний меморандум з UNDP Ukraine (Програмою розвитку Організації Об'єднаних Націй), відповідно до якого Україні обіцяна значна підтримка у диджиталізації лісової галузі. Крім того, завдяки UNDP в Держлісагентстві буде створений технічний офіс, який почне займатись підготовкою документації для залучення коштів основних світових донорів. А це відкриває можливості для залучення масштабних інвестицій також в інші перспективні напрямки розвитку, що в умовах війни є вкрай необхідним.

Варто зазначити, що протягом 2021-2022 років Держлісагентство запустило низку інноваційних проєктів з диджиталізації, які дійсно варті підтримки. Адже цифровізація – це не просто якісний облік та детінізація ринку, це безпека і зменшення ризиків лісових пожеж, що є питанням глобального масштабу.

Надалі варто дослідити, які процеси цифровізації в лісовій галузі уже запущені, а які ідеї зараз перебувають на стадії розробки та впровадження.

Так, наприкінці 2019 року уряд зробив важливий крок щодо реформування ринку деревини та розпочав експериментальний проєкт із впровадження відкритих електронних аукціонів у цій сфері. Для цього Кабінетом міністрів України була прийнята Постанова №1178 «Про реалізацію експериментального проєкту щодо проведення електронних аукціонів з продажу необробленої деревини», що зобов'язувала великі лісгоспи продавати щонайменше 25% від обсягу своєї заготівлі за допомогою електронної торгової системи Prozorro.Продажі. Дія експериментального проєкту поширювалася на постійних лісокористувачів, чистий дохід яких за результатами 2018 року становив не менше 10 млн. гривень включно. Постанова Кабміну впроваджувала експериментальні правила продажу необробленої деревини на період з 1 лютого 2020-го по 1 квітня 2021 року. Лісгоспи зустріли такі новації дещо насторожено, але відкриті дані Prozorro.Продажі свідчать, що електронні аукціони з продажу деревини почали з'являтися в системі фактично одразу після офіційного початку експерименту. На думку лісокористувачів, ринок продажу необробленої деревини України давно потребував реформування саме в цьому напрямку. Адже, впровадження щоквартального загального аукціону з продажу необробленої деревини, дає можливість оптимізувати торгові процеси та знизити витрати покупців. Також перевагами впровадження продажу необробленої деревини в електронному форматі на відміну від класичних голосових торгів є формування прозорості ціноутворення, можливість брати участь у торгах з будь-якої точки України в on-line режимі та підвищити рівень здорової конкуренції між покупцями. Крім того, електронні торги унеможливають появу змови щодо ціни та розподілу лотів. Отже, електронний аукціон з продажу необробленої деревини – досить перспективний напрямок, який необхідно і надалі розвивати.

Наступним кроком на шляху цифровізації лісової галузі є революційні зміни щодо можливості збору інформації про ліс. Наприкінці 2021 року Державне агентство лісових ресурсів почало проводити аналіз різноспектральних космічних знімків, які визначають «маску» лісу. Так, запроваджене програмне забезпечення визначає межі територій, вкритих деревами, формує контури лісових насаджень. Космічна зйомка дає можливість визначити площу та стан самозаліснених ділянок, яких лише у Житомирській області знайдено 180 тис. гектарів. Нещодавно Верховна Рада ухвалила чергові законодавчі зміни, які дають можливість переведення таких масивів у землі лісового фонду з подальшим веденням лісового господарства на цих територіях. В найближчій перспективі є завершення створення повної електронної карти українських лісів із постійним оновленням даних, а також можливістю автоматично перевіряти законність заготівлі деревини на тій чи іншій ділянці, доєднавши дані досліджень до системи електронного обліку деревини (ЕОД).

Наступний проєкт Державного агентства лісових ресурсів, який підтриманий UNDP Ukraine, – створення 3D-карти лісів, яка дасть змогу автоматично збирати дані про деревину (породний склад, діаметр та висоту). Проєкт дозволить з дуже високою точністю розрахувати, скільки на тій чи іншій ділянці може бути заготовлено деревини. Як і електронна карта лісів, дані дистанційного зондування землі також будуть інтегровані до системи електронного обліку деревини.

Також на сьогоднішній день відбувається цифровізація системи обліку деревини. Минулого року Державне агентство лісових ресурсів розробило інструкцію з електронного обліку деревини. Електронний облік деревини – програма для моніторингу деревини, яка була заготовлена і реалізована. І сьогодні не лише держлісгоспи, а й всі інші користувачі повинні вносити у систему інформацію про обсяги заготівлі деревини. Це значний прогрес, але цього не достатньо. Тому у Держлісагентства в планах побудувати якісно нову систему обліку, в яку буде включений великий модуль, який базується на матеріалах лісовпорядкування та 3D-зображеннях, зібраних ще до

заготівлі лісу. Таким чином при оформленні лісорубного квитка буде чітко визначитись «кубатура» – мінімізуватимуться маніпуляції та об'єм сірої, необлікованої деревини. Елементами системи обліку стануть пов'язані між собою електронний лісорубний квиток, товарно-транспортна накладна та сертифікат походження деревини. На фініші буде отримано систему, коли кожна операція з деревиною буде декларуватись учасниками ринку через особистий електронний кабінет. Історію кожної партії можна буде прослідкувати навіть до лісництва, де відбувалась заготівля. Для лісової галузі в умовах війни прозорість – це один із способів не втратити доступ до ринку Європейського Союзу.

Ще одним кроком на шляху цифровізації лісової галузі є створення Міністерством захисту довкілля та природних ресурсів України та Державним агентством лісових ресурсів першого Telegram-боту лісової галузі. За допомогою нього люди отримали змогу інформувати державні органи про лісові пожежі чи незаконні полювання. Таким чином, бот лісової галузі – це інструмент комунікації, який покликаний з однієї сторони спростити та зробити швидшим, ефективнішим спілкування між громадськістю й Державним агентством лісових ресурсів та його обласними управліннями, а з іншої – стати інструментом і майданчиком для отримання інформації про те, що відбувається в українських лісах.

Восени 2022 року Державне агентство лісових ресурсів України відкрило офіційний інтернет-магазин «ДроваЄ», у якому можна придбати дрова онлайн. Для цього користувачу інтернет-магазину необхідно виконати кілька простих кроків: авторизуватися на онлайн-ресурсі, обрати лісгосп, вибрати необхідний тип дров'яної продукції та її об'єм, визначитися із типом доставки та здійснити оплату. Це зручно та швидко, а отже в майбутньому це зможе принести більше доходів.

Наступним кроком в напрямку цифровізації лісової галузі є об'єднання всіх інформаційних потоків у єдине цифрове поле – «Лісовий портал». Він повинен стати частиною Єдиної екологічної платформи, яку презентував Міністр захисту довкілля та природних ресурсів України Роман Абрамовський.

Також варто зазначити, що кожного року в Україні видається 40000 лісорубних квитків і 110000 сертифікатів про походження лісоматеріалів. Для цих бізнес-процесів притаманні 2 речі: супроводження документацією у паперовому форматі та застарілі дозвільні процедури. Аби заощадити час та зменшити кількість паперів при наданні цих двох найбільших адміністративних послуг галузі, у планах цифрова трансформація цих процесів та їх інтеграція до функціонального модуля «e-Ліс». Він стане частиною єдиної загальнодержавної екологічної платформи «Еко.Дія», яку створює Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. Перехід вищезазначених потоків документів у цифровий формат не тільки полегшить роботу всім суб'єктам господарювання у лісовому господарстві та зекономить сотні годин на поїздки до обласних центрів, а й забезпечить прозорість на всіх етапах документообігу.

Отже, лісова галузь не залишилась осторонь від процесів цифровізації. Проведений аналіз свідчить, що багато ідей вже реалізовано, частина проєктів знаходиться у розробці. Події останніх місяців значно впливають на інтенсивність та терміни реалізації проєктів, які були розроблені до війни. Але зупинятися не можна, тому що цифровізація лісового господарства є необхідною передумовою економічного розвитку та підвищення конкурентоспроможності вітчизняних суб'єктів господарювання та їх виходу на міжнародні ринки.

Наукова публікація розроблена в рамках проєкту Erasmus+ “Діджиталізація економіки як елемент сталого розвитку України та Таджикистану (DigEco) 618270-EPP-1-2020-1-LT-EPPKA2-CBHE-JP” / The paper is developed in the framework of ERASMUS+ CBHE project “Digitalization of economic as an element of sustainable development of Ukraine and Tajikistan” / DigEco 618270-EPP-1-2020-1-LT-EPPKA2-CBHE-JP.

Цей проєкт фінансується за підтримки Європейської Комісії. Цей документ відображає лише погляди автора, і Комісія не несе відповідальності за будь-яке використання інформації, що міститься в документі / This project has been funded with support from the European Commission. This document reflects only the views of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained there in.

